

מקומות שצומחים מלמטה

אזרחות עירונית-סביבתית

אדר' רוברט אונגר

ה"רמפה"

בשכונה הצפופה בישראל, בפירת רחובות המשיקה לתחנה המרכזית החדשה בתל אביב-יפו, מצויה גינה נסתרת וחלל סודי אשר הופכים בימים אלה למרחב רב-קהילתי של תרבות אלטרנטיבית ופנאי. במשך שנים היה המקום מפגע תברואתי וקהילתי. לאחר "דיקור" המקום ע"י מתנדבים בהובלה של קולקטיב 'אנייה' בכלים של עיצוב, אקולוגיה וקהילה, נוצרה תשתית ייחודית לפעולות חיוביות.

מרחב צמיחה לקהילה

כעת, הרמפה מעוניינת להיפתח באופן שוטף ולהזמין את כל תושבי האזור והחיים בה לקחת חלק ולהשתמש במקום על פי צרכיהם, כפי

שיתוף אינטרסים פרטי-ציבורי

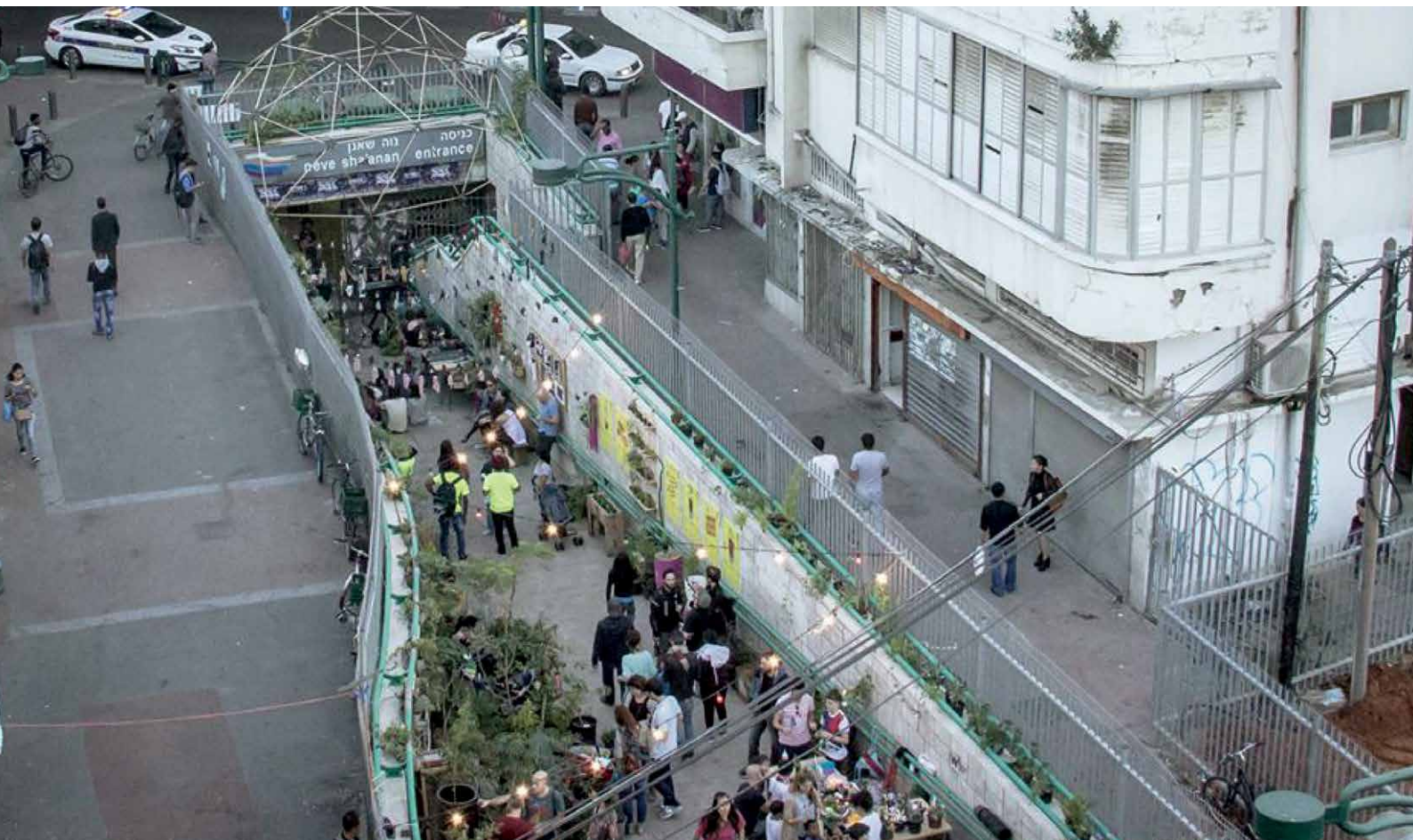
במרחק 5 דקות הליכה משדרות רוטשילד, עומדת קפוצה כאבן שאין לה הופכין, התחנה המרכזית החדשה. פצע עירוני אפור השואב לתוכו 5,000 אוטובוסים ו-70,000 אנשים ביום. כספינה שעלתה על שרטון ויוצרת מערבולת סביבה, נוצר יקום מקביל חצי ריק, אשר לא צפוי להשתנות בשנים הקרובות לאור מורכבויות משפטיות ותחבורתיות. הגישה של הנהלת התחנה חיובית ותומכת בפרויקטים יצירתיים, ולצידה, התחדשות השכונות הסובבות מעוררת את הרצון המשותף של בעלי עניין פרטיים, גורמים ציבוריים והתארגנויות של תושבים בשיפור תנאי החיים באזור.

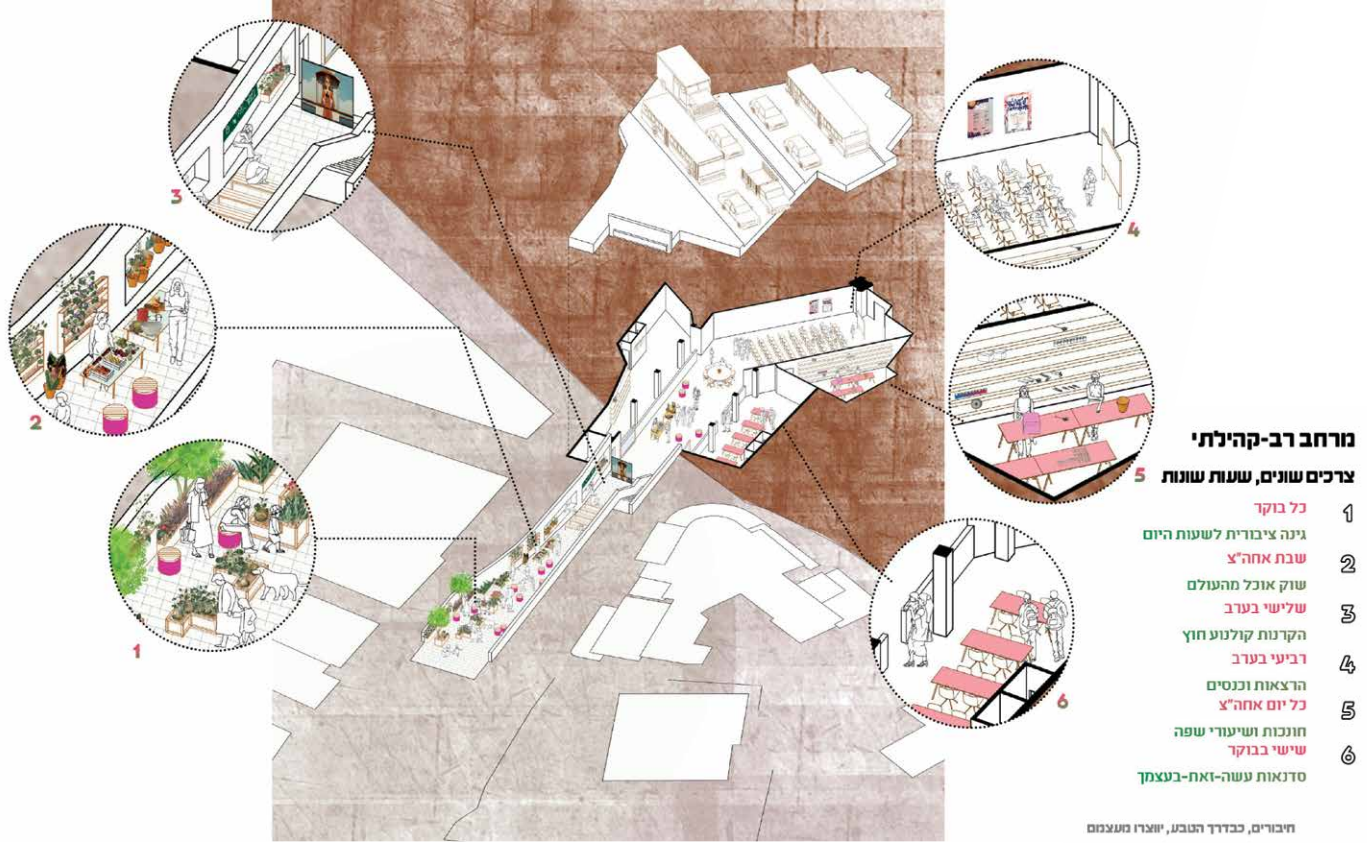
קולקטיב אנייה מאגד אנשי תכנון, חברה, עיצוב וחינוך ורובו תושבים מדרום ת"א והוא פועל לפיתוח מרחבים ציבוריים חיוביים המארחים טבע ואנשים בעיר. הקולקטיב החל את דרכו בתערוכת "התחנה הבאה" לאמנות אקולוגית וחקלאות עירונית בתחנה המרכזית החדשה ב-2014. מאז מיקד את פעילותו בתכנון משתף קהילה במקומות ציבוריים, או פלייסמיקינג אקולוגי, עבור חברות עירוניות ורשויות מקומיות. הקולקטיב נותן דגש רב למיפוי המרחק האנושי ולשיתוף המשתמשים בתהליך הלמידה והתכנון. מבחינה כלכלית, מודל הפעולה של הקולקטיב מקדיש 10-20% מההכנסות לפרויקטים התנדבותיים לרבות בתחנה המרכזית החדשה בת"א.

"כאדריכלי נוף אנחנו תמיד רוצים ללמוד מהמקום ומהאנשים שחיים בו על מנת להתאים את כיתוח המרחב הציבורי באופן המיטבי ההולם את צרכיהם. קולקטיב אנייה מעורר השראה באופן שבו הם יצרו מקום שמבוסס על הלימוד שלהם את מגוון האוכלוסיות של שכונת נווה שאנן ותרגמו את צרכיהם לתכנון של מקום"

טלי וקסלה, חברת הנהלה באיגוד הישראלי של אדריכלי הנוף

▼ הרמפה באירוע קהילתי, התחנה המרכזית החדשה, לוינסקי פינת נווה שאנן, ת"א. צילום: גבי ברגר

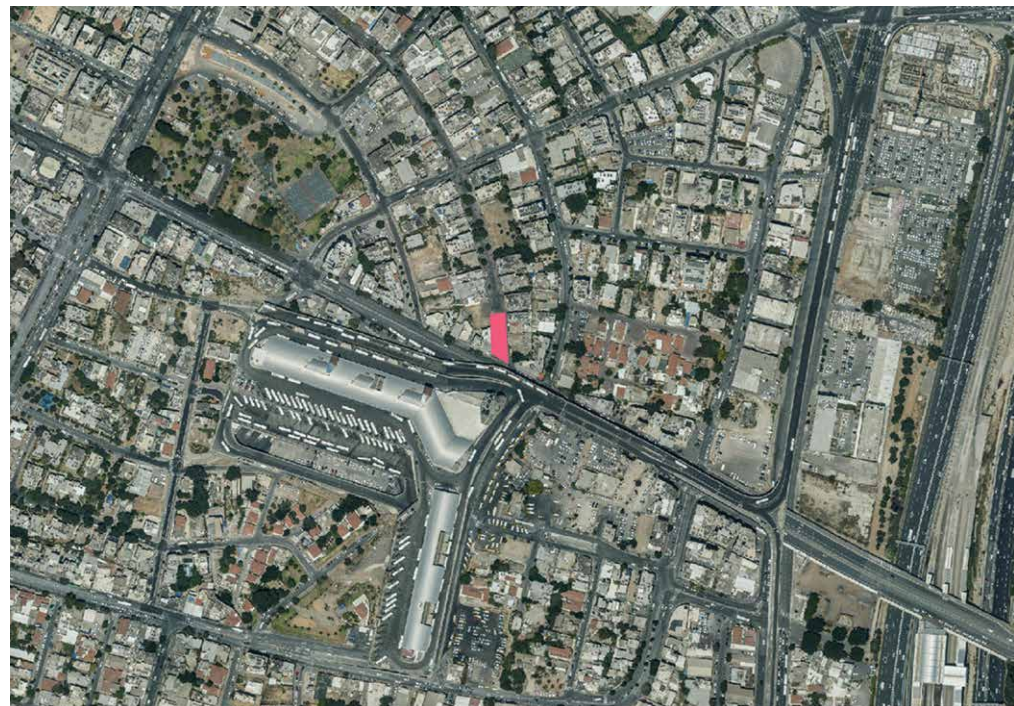
▲ מרחב רב-קהילתי. קרדיט: קולקטיב אנייה

▲ הרמפה בזמן הרצאה. צילום: ליאור טיטלר

▲ סדנת נגרות קהילתית. צילום: קולקטיב אנייה

▲ שכונת נווה שאנן, תל אביב-יפו. קרדיט: קולקטיב אנייה

דיקור במיקום מרכזי שממנה יוכלו לצמוח ענפים למקומות אחרים בבטנה של התחנה המרכזית ובשכונות דרום תל אביב.

קהילה חזקה שווה יותר ממיליארדים

מצבה של שכונת נווה שאנן וההזנחה סביב התחנה המרכזית אינם תקלה או יד המקרה. כמו במקרים רבים אחרים ברחבי הארץ, מדובר במציאות מכוונת המשרתת בעלי עניין מסוימים. בנייתו מפת האינטרסים לעומקה ניתן לפצח מי מרוויח ומי מפסיד. פעולת הריפוי הפיזי הכרחית, אך תעלה

היא לפתוח את הרמפה - הגינה והחלל שנפתחו בכניסה הנטושה לתחנה המרכזית ממדרחוב נווה שאנן, לקהילות השכונה במודל ניסיוני. לאחר שלוש שנות נביטה, השתיל מוכן לעבור לעציץ גדול יותר. הכשרת גינת הרחוב וחלל תת-קרקעי ששוכן בכניסה שמעולם לא נפתחה לתחנה המרכזית, כמרחב רב-קהילתי. המורכבות החברתית והיעדר החללים הזמינים בשכונה מחייבים ניהול חכם ויעיל, ותחושת בטחון ושייכות לכל קהילה על פי צרכיה והרגליה. אדריכלית - חלל רב-תכליתי. ניהולית - מקום לשימוש התארגנויות מקומיות בהתאם לאמנת שימוש הוגן ובהזמנה מראש. עירונית - נקודת

שמופו בסדרת ראיונות עם נציגי ארגונים קהילתיים הפעילים בשכונה: מקום למפגש אולפן צילומים לטלוויזיה חופשית, חדר לחונכות מוזיקליות, אירוע קהילתי משמח, חדר לחונכות לילדים ונוער או נקודת מרגוע ומחסה מאלפי האוטובוסים הרועשים. בקו התפר שבין העיר ללא הפסקה' לעיר תחת גג' ייווצר מרחב מרגיע לצמיחה ומלאכה יצירתית, לדיאלוג, בו המגוון האנושי הוא כוח ליצירת שכונה ועיר חסונה.

שעות שונות, קהילות שונות

תכניתם של חברי קולקטיב אנייה, אשר זכתה לציון לשבח בתחרות 'העיר' של מנהל התכנון,

סייעו למקום הזה לצמוח:

מקומות שצומחים מלמטה - הנעה לפעולה

"ביסודו, הרעיון של דמוקרטיה עירונית הוא שדמותה ואופייה של העיר יעוצבו על ידי אזרחיה; באירוע שקיימנו פעלנו כדי להעמיק את ההבנה של ציבור המתכננים בנושא תוך כדי פעולה ועשייה שמבטאים את הרעיון הזה"

ניר ברק, דוקטורנט למדע המדינה באוניברסיטה העברית

וכניסה אטומה לתחנה המרכזית החדשה בתל אביב הוסבה לגניה ולחלל שימושי. עם השלמת העבודות ההתנדבותיות להכשרת המקום, הוא יפתח למגוון האוכלוסיות של השכונה וישמש כמרכז קהילתי.

ציבורי, לקחו על עצמם אחריות ליצירת מרחב ציבורי לשימוש קהילתי במרחב עזוב בשכונת נווה שאנן, החצר האחורית של מטרופולין תל אביב. שיתוף הפעולה הפורה בין קולקטיב אנייה לאיגוד אדריכלי הנוף בא לידי ביטוי באירוע

מיליארדים ותיקח שנים. אך האם במציאות התכנונית בישראל המסלול לפיתוח עתידי יביא לחיים טובים יותר? לא בהכרח. חיזוק של קהילות והגברת השפעתן יכולה לשנות מהיסוד את סדרי העדיפויות במרחב. קהילה מאוגדת ואמיצה יכולה להשפיע על העיר לא פחות מכיסו העמוק של כל יום אחד, ולשנות את המציאות יותר ממשקלו פוליטי של כל אינדיבידואל.

▲ נווה שאנן, תל אביב, ט"ו בשבט 2017. צילום: ליאור טייטלר

'מקומות שצומחים מלמטה'

באירוע שעסק באזרחות עירונית-סביבתית, שנערך בט"ו בשבט האחרון, השתתפו נציגים מאיגוד אדריכלי הנוף, מקולקטיב אנייה, דוקטורנטים העוסקים בפוליטיקה של המרחב הציבורי מהאוניברסיטה העברית ותושבי שכונת נווה שאנן. למחרת בבוקר, ערב ט"ו בשבט, התקיים יום בשיתוף החברות המסחריות של פיתוח המרחב הציבורי, אשר תרמו מוצרים וחומרים ואפשרו נסיעות, שתילות ופיתוח הרמפה.

במסגרת האירוע, מתכנני עיר ונוף, מעצבים ואנשי מקצוע נוספים המתמחים במרחב

רוברט אונגר - אדריכל ומעצב, ומאוהבי התחנה המרכזית החדשה. אחד ממקימי קולקטיב אנייה, קבוצה רב-תחומית שבסיסה בדרום ת"א-יפו ומניעה פעולות עירוניות וקהילתיות בשדה האקולוגיה והאמנות. www.onyacity.com, www.facebook.com/onyacity